

Чупріна О.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЛІНГВОМЕТОДИЧНІ ТА ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Комунікативно-діяльнісний підхід до навчання української мови у початковій школі передбачає орієнтацію на всі види мовленнєвої діяльності (мовленнєва змістова лінія, за якою вивчається українська мова у початковій школі). Йдеться про спрямованість на мовленнєвий розвиток дитини, на організацію суб'єкт-суб'єктної навчальної взаємодії «учитель – учень». Окреслення теоретичних засад застосування оптимальних засобів навчання української мови цілком закономірно потребує багатоаспектного аналізу проблеми розвитку зв'язного мовлення учнів початкових класів.

Сучасне мовознавство, лінгводидактика та психолінгвістика розглядають поняття *зв'язного мовлення* у двох площинах – як процес створення зв'язного висловлювання та як продукт мовлення (текст). Зв'язне мовлення – єдине смислове та структурне ціле, що складається з тематично та логічно пов'язаних між собою відрізків і відбиває всі суттєві сторони свого предметного змісту (А. Богуш, Л. Виготський, М. Жинкін, І. Зимня, О. Леонтьєв). У створенні зв'язного тексту науковці виокремлюють діяльнісний та особистісний компоненти. Перший пов'язується з процесами народження і сприймання повідомлення, регуляції та контролю власної мовленнєвої діяльності. Другий – з тим, що в мовленні особа виявляє свою індивідуальність – характер, темперамент, рівень загальної культури.

Необхідність навчати дітей зв'язно висловлювати свої думки викликала до життя термін *зв'язне мовлення*, який закріпився у методиці викладання мови в початкових класах. Він позначає 1) «монологічне мовлення, точніше – процес, діяльність мовця, послідовний усний чи письмовий виклад думок,

знань. Результатом такої діяльності стає текст» [2, 50]; 2) «розділ методичної науки, який ставить своїм завданням навчати дітей розуміти і будувати висловлювання з огляду на мету, умови спілкування, дотримуючись норм літературної мови» [3, 118].

За умови організованого систематичного навчання молодші школярі не тільки вчать правильно розмовляти, але й самостійно розв'язувати і творити мовленнєві завдання, правильно висловлювати думки залежно від мети, місця, обставин спілкування. Процес навчання мови, тісно пов'язаний із розвитком усного і писемного мовлення учнів, передбачає «збагачення їх словника, оволодіння нормами літературної мови на всіх рівнях, формування в школярів умінь і навичок зв'язного викладу думок» [1, 32]. Саме тому розвиток мовлення школярів є провідним принципом навчання мови у початковій школі.

Таким чином, від успішного розвитку лінгвометодики як науки, безпосередньо пов'язаної зі шкільною практикою, значною мірою залежить формування культури зв'язного мовлення учнів як майбутніх активних членів суспільства. При цьому слід неодмінно врахувати дослідження у галузі психолінгвістики.

Література:

1. Дорошенко С.І. Розвиток мовлення молодших школярів. – К.: Освіта, 1987. – 124 с.
2. Ладыженская Т.А. Система работы по развитию связной устной речи учащихся. – М.: Педагогика, 1975. – 140 с.
3. Наумчук М.М. Сучасний урок української мови в початковій школі (Методика і технологія навчання). – Тернопіль: Астон, 2002. – 352 с.